

KUI AEG ON SELLINE

Suure vene teatireformaa-
tori K. Stanislavski unistuseks
oli lavastada operett, kus teek-
sid kaasa kõige tuntumad ja
paremad näitlejad. Jutuajami-
selt kirjanik N. Katajeviga:

«Operetis peavad mängima
tingimata suured, väljapaist-
vad näitlejad — muidu ei tule
midagi välja. Operetizant on
jõukohane ainult tõelisele
näitlejale — oma ala meistri-
le.»

Operetis võiksid suurepära-
selt esineda Katšalov, Knipper,
Leonidov, Moskvini.»

«Miks te siis ei lavastate? Teil
on ju teatris selleks isegi oma
lava?»

«Aga mida te soovitate?»
«Lõbusat leske.»
Stanislavski jäi mõttesse ja
ütles:

«Ei tule välja.»
«Miks?»
«Nad ei oska laulda. Kogu
lugu selles ongi, et näitlejaan-
ne ja lauljaeeldused peavad
käsikäes käima ja seda tuleb
lavastajal repertuaari valikul
kindlasti arvestada!»

Nii pikk tuli sissejuhatus sel-
lepärast, et siit võiks leida ühe
võimaliku eelduse «Mikaado»
kavvavõtmisel Estonia Teatris.
Teine põhjus võiks tuleneda
autorite W. S. Gilberti ja A. S.
Sullivani loomingulise tee
uurimisest. Oma koostöö algu-
sest otsisid nad võimalust
operetis paroodia ja väljanaer-
misega peegeldada ühiskonda,
kõigutada selle traditsioone.
Libretist W. S. Gilbert osales
operettide proovides, andis nõu

1 V. Katajev. «Mitmesugust»
«Sovetski pissatel» 1970. lk
157–160.

«Mikaado» Estonias

«Õhtuleht»

1.12.90

näitlejatele ja oli mõnes asjas
järeleandmatu. Tema nõudis
kindlasti, et koomiliste rollide
täitja peab ka kõige absurdli-
kumates olukordades ja nalja-
kamates dialoogides säilitama
täieliku tõsiduse. Nii oli arves-
tatud ka «Mikaado» üsnagi
lihtsa süžee puhul. Mikaado
majast üksteise järel Titipu
linna antud rumalad käsud tu-
leks kanda ette täieliku tõsi-
dusega, ja siis võib oodata, et
publik naerab korralduste üle
hukata, hukkamisest ette
kanda jne. Originaalis pidi
Ko-Ko surema keevas tina-
vannis.

Titipu linn oma sagimiste,
Ko-Ko «kavala» diplomaatia-
ga on iseenesest nii rumal, et
selles palaganis võib küll tõsi-
selt ettekantud tapmiskäsk ol-
la naljakas. Kas see nii ka
oleks, seda on praegu raske
arvata, sest Estonia variant
erineb mõneti originaali liht-
sast armastusloost. Külalis-
lavastaja Ago-Endrik Kerge on
valinud selle teise tee — pri-
mitiivsesse süžeesse on piki-
tud ühiskonnakriitilisi pildi-
kesi meie endi ajast.

Nüüd veel kord Stanislavski-
st. Teatavasti on temagi
«Mikaados» mänginud (Nan-
ki-Poo) oma venna Vladimir
Aleksejevi lavastuses. «Mikaa-
dog» tehti proove mitu kuud,
taotleti jaapanipäraseid žeste
ja liikumisi, värviküllust, püü-
ti idamaad niimoodi vaatajale
avada. Tehti seda kõike sajand
tagasi Aleksejevi koduteat-
ris ja K. S. Stanislavski mä-

letamist mööda jõudsid nad
värvikireva tulemuseni, kus
lehvikute keel pääses mängi-
ma, kus žestid ja liikumine
olid nootide kaupa paigale
pandud, massistseenides oli
kooris igal oma ülesanne. Es-
tonias nii kaugel ei olda ja
raske on otsustada, kui suur
eesmärk endale seati ning kui
palju sellest kätte saadi. Aga
lõpuks elasid ju Aleksejevite
juures lavastuse tarvis mitu
kuud jaapani tsirkuseartistid,
kes seda kõike õpetasid.

V. Aleksejevi lavastuses ise-
loomustati niisiis küllalt täp-
selt seda väljamõeldud maad,
kus sündmustiku arengut näha
tahteti. Estoniaski on laval Jaa-
pan, ja mulle tundub, et lavas-
taja Ago-Endrik Kerge ning
kunstnik Georg Sander (ka
külaline) on olnud lähtealuses
ühel meelel. Esimene vaatus
meenutab paberlinna (kleebi
ise kokku!) ja selle sees toi-
mub mingi näitetrupi etendus.
Oleks asi koori osas täpsem,
võiks mõelda, et see ongi Alek-
sejevite perekonnateater. Sta-
nislavski mäletab, et Nanki-
Poo osas oli ka üsna saama-
tu — pikk ja vibalik kere ei
allunud jaapani plastikale ja
alateadvuses soovis ta siiski
olla ilus itaalia tenor. Siit tu-
leks nagu küll paralleel Estoa-
nia ja Aleksejevi trupi vahel,
aga Estonia variandis ei pää-
se Nanki-Poo ja tema armas-
tuse liin mõjule. Lavastajale
on tähtsam Nanki-Poo kordu-
valt rõhutatud missioon —
laulupäevade laulik ning mit-
mel ametikohal töötavate Titi-

pu linna kõrgete ametnike
rokraatlikud segadused. Pean
küll kahjaks tunnistama, et
heale tahtele vaatamata on
olnud see kõik naljakas ja
hati näis näitlejatel olevat
jakam kui publikul (vt. W.
Gilberti nõudmis!). Parood
veel: Nanki-Pood jälitab Titi-
pu linnas mitte eriti noor,
rikas Katisha pealinnast.
Tisha ja Ko-Ko finaali-
tantustseenis hakkab mul
hemalt ühe koosseisu pu-
osatäitjast üsna kahju. Ei
ole naljakas, et perspektiiv-
vikas metsosopran peab Am-
rist ainult parodeerima ja
vutab tantsunumbris lava-
jat usaldades küsitava koo-
ka. (Kas saab Marika Ee-
lu kunagi «Aidaski» laul-

Koduteatri mõttele v
veel rohelise taimega potid
va kõrval, need näisid ol-
lavakujunduse ainus elav
sent. Aga see oli raami-
väljaspool. Lavastuse ter-
pooles on publikul ker-
Kõrgete bürokraatide ame-
delitel me juba orienteer-
ja sündmustik hakkab m-
ma hoogsamalt edasi. G-
der on paigutanud lavale
kem rohelist — võib-olla
siin mõeldud, et Nanki-Po-
tõesti pärast laulupäevade
gelaseks olemist ka noor-
munud mees. Steeni, kus
red selgitavad oma õne-
ja jaapani tavad, pean la-
tuse parimaks. Siin on a-
tulesanne, mida näitlejad
davand täita — selles on l-
kat ja see ei ole võrtsit
ühiskonnakriitikat meie
ja olude kohta. Kui palju
üldse jaksame enda ümber-
da pahesid ja miks me kip-
naerma välja ka ilusat? C-
ette võetuna võiks ju küll,
enda üle naermine olevat
gevuse tunnus, aga mi-
amemis sehkendavad bürok-
did pole ometi võrreld-
käest kinni hoidva rah-
nendel «laulupäevadel»
on?

Lavastuse nimitegelane
kaado on ühetähenduslik.
ma on juht, kes otsustab
tonias näib olevat antud
õige suur osatähtsus, sest
gu lõppedes saab ta s-
preemia. Mida see puant
hendab, sellest ma kirju
ei soovi. Kui kellelgi on n-
kas, siis on ta meie suun-
tide edust ja seda edu fil-
rinud žüriide tööst inform-
tud paremini kui mina.
eks neid teadlikumaid in-
või tõesti ka palju olla ja
võivad äratundmisrõõmus
ka naerda ja plaksutada.
kaadod — Kalju Karas-
Teo Maiste — hellitasid k-
sellega, et neist sai aru,
oljd kuuldavad ja tekst



ON SELLINE...

«Mikaado» Estonias „Õhtuleht“

1. 12. 90

mõnes asjas tema nõudis iliste rollide kege absurdliides ja naljakes sällitama. Nii oli arvesada» üsnagi ul, Mikaado järel Titipu ad käsud tuäieliku tösi- oodata, et ralduste üle nimest ette ginaalis pidi keevas tina-

na sagimiste, diplomaatia- ni rumal, et öib küll tösi- pmiskäsk ol- see nii ka raegu raske onia variant ginaali liht- st. Külalis- rik Kerge on e tee — pri- ise on piki- tilisi pildi- ast.

Stanislavs- on temagi ginud (Nan- na Vladimir ses. «Mikaa- e mitu kuud, iraseid zeste küllust, püü- odi vaatajale kõike sajan- de koduteat- islavski mä-

letamist mööda jõudsid nad värvikireva tulemuseni, kus lehvikute keel pääses mängi- ma, kus zestid ja liikumine olid nootide kaupa paigale pandud, massistseenides oli kooris igal oma ülesanne. Es- tonias nii kaugel ei olda ja raske on otsustada, kui suur eesmärk endale seati ning kui palju sellest kätte saadi. Aga lõpuks elasid ju Aleksejevite juures lavastuse tarvis mitu kuud jaapani tsirkuseartistid, kes seda kõike õpetasid.

V. Aleksejevi lavastuses ise- loomustati niisiis küllalt täp- selt seda väljamõeldud maad, kus sündmustiku arengut näha taheti. Estoniaski on laval Jaa- pan, ja mulle tundub, et lavas- taja Ago-Endrik Kerge ning kunstnik Georg Sander (ka külaline) on olnud lähtealuses ühel meelel. Esimene vaatus meenutab paberlinna (kleebi ise kokkul) ja selle sees toi- mub mingi näitetrupi etendus. Oleks asi koori osas täpsem, võiks mõelda, et see ongi Alek- sejevite perekonnateater. Sta- nislavski mäletab, et Nanki- Poo osas oli ka üsna saama- tu — pikk ja vibalik kere ei allunud jaapani plastikale ja alateadvuses soovis ta siiski olla ilus itaalia tenor. Siit tu- leks nagu küll paralleel Est- onia ja Aleksejevi trupi vahel, aga Estonia variandis ei pää- se Nanki-Poo ja tema armas- tuse liin mõjule. Lavastajale on tähtsam Nanki-Poo kordu- valt rõhutatud missioon — laulupäevade laulik ning mit- mel ametikohal töötavate Titi-

pu linna kõrgete ametnike bü- rokraatlikud segadused. Siin pean küll kahjuks tunnistama, et heale tahtele vaatamata ei olnud see kõik naljakas ja ko- hati näis näitlejatel olevat nal- jakam kui publikul (vt. W. S. Gilberti nõudmisi!). Paroodiast veel: Nanki-Pood jälitab Titi- pu linnas mitte eriti noor, aga rikas Katisha pealinnast. Ka- tisha ja Ko-Ko finaalieelses tantsustseenis hakkab mul vä- hemalt ühe koosseisu puhul osatäitjast üsna kahju. See ei ole naljakas, et perspektii- vikas metsosopran peab Amne- rist ainult parodeerima ja saa- vutab tantsunumbris lavasta- jat usaldades küsitava koomi- ka. (Kas saab Marika Eensa- lu kunagi «Aidaski» laulda?)

Koduteatri mõttele viisid veel roheline taimega potid la- va kõrval, need näisid olevat lavakujunduse ainus elav akt- sent. Aga see oli raamidest väljaspool. Lavastuse teises pooles on publikul kergem. Kõrgete bürokraatide ametire- delitel me juba orienteerume ja sündmustik hakkab mine- ma hoogsamalt edasi. G. San- der on paigutanud lavale roh- kem rohelist — võib-olla on siin mõeldud, et Nanki-Poo on tõesti pärast laulupäevade kan- gelaseks olemist ka noor ar- munud mees. Stseeni, kus noo- red selgitavad oma õnne lugu ja jaapani tavasid, pean lavas- tuse parimaks. Siin on antud ülesanne, mida näitlejad suu- davad täita — selles on loogi- kat ja see ei ole vürtsitatud ühiskonnakriitikast meie aja ja olude kohta. Kui palju me üldse jaksame enda ümber lei- da pahesid ja miks me kipume naerma välja ka ilusat? Oma- ette võetuna võiks ju küll, sest enda üle naermine olevat tuge- vuse tunnus, aga mitmes ametis sehkendavad bürokraa- did pole ometi võrreldavad käest kinni hoidva rahvaga nendel «laulupäevadel». Või on?

Lavastuse nimitegelane Mi- kaado on ühetähenduslik. Tema on juht, kes otsustab. Est- onias näib olevat antud talle õige suur osatähtsus, sest män- gu lõppedes saab ta suure preemia. Mida see päant täh- endab, sellest ma kirjutada ei soovi. Kui kellelgi on nalja- kas, siis on ta meie suurju- hude edust ja seda edu fiksee- rinud žüriide tööst informeerit- tud paremini kui mina. Aga eks neid teadlikumaid inimesi või tõesti ka palju olla ja nad võivad äratundmisrõomust siis ka naerda ja plaksutada. Mi- kaadod — Kalju Karask ja Teo Maiste — hellitasid kõrva sellega, et neist sai aru, nad olid kuulavad ja tekst jälgi-



● Ko-Ko — ARVO LAID.

Vambola Salupuu fotod.

tav. Olin juba jõudnud sellest puudust tunda.

Kui nüüd Estonia «Mikaa- do» lavastusega seonduvat kokku võtta, siis enne veel üks tähelepanek. Ilmselt on Est- onia orkester pikemat aega hä- das distsipliiniga (vabandan tõsiste muusikute S. Orusaare ja teiste ees). On muutunud kohati kõrvalseisjaks. Laval juhtub teinekord mõndagi, mi- da ei peaks juhtuma (tekstivi- perused, ootamatu misan- stseen, komistamine), aga need apsud pole mõeldud publikule. Publik ei saaks neist arugi, kui orkester ei lubaks endale ko- hatuid naeruturtsatusi, elavat mõttevahetust. Tõele au andes on seda «Mikaados» vähem kui «Krahvinna Marizas» või «Krahv Luxemburgis». Isegi «Viiuldaja katusel» Tevje tummstseenis on orkestril ras- ke end valitseda. Aga muu- seas — üle poole publikust ju näeb orkestrisse!

«Mikaado» muusika koosneb inglise laulukestest ühelt poolt ja inglise music-halli tradit- sioonidest teiselt poolt. A. S. Sullivani operetis on leidlikud motiivid, aga tervikuna ei jää siit meelde ega ole muutunud lauluna tuntuks ükski lugu. Orkestri dirigendid Norman- Illis Reintamm külalisena ja Vello Pähn oma mehana juhi- vad lugu kindla käega. Ehk tu-

leneb nende autoriteedist edas- pidi ka töökind.

Mõne sõnaga näitlejatest, kuigi eespool kumas ehk läbi mõnigi hinnang. Kui võtta vä- hegi tõe pähe minu kujutlust, et tegemist on teatriga teatris, siis on kõik näitlejatööd omal kohal. Kui ma eksin, siis vast- upidi. Tahaks küll, et Arvo Laidi Ko-Ko jääks saavutuse- na teatrilukku. Ko-Ko osas esi- neb ka Tiit Tralla. Voldemar Kuslap, Hans Miilberg, Ros- tislav Gurjev ja Tõnu Kilgas on igauks leidnud midagi uut, aga need leidmised ei paista mitte kõigile kätte. Võib-olla peetakse lihtsalt tavaliseks, et nad liiguvad nii hästi, räägivad teksti nii täpselt.

Estonia noor koosseis — Ants Kollo (mis teha, et teda ikka nooreks pean), Mati Kõrts, Sirje Puura, Eve Randkivi, Annika Tõnuri — tõestas, et Ago-Endrik Kerge tegi «Mi- kaadot» valides õigesti. Lavas- taja on pedagoogilist vaistu ja kui tal oleks rohkem aega, siis on sellesuunaline töö kind- lasti oodatud.

Ning mis siis teha, kui «Lõ- busat leske» teha ei saa? Kui pole, kes laulab ja mängib? Kui teatrite niimoodi tun- dub... Kui aeg on niisugune.

REET MIKKEL